

Balkenende

Minister **Balkenende**: In het komende half uur zal ik graag een exposé geven over het wezen van beleidsnotities. Laat ik eens een voorbeeld noemen, ik neem nu echt alle tijd ...

De **voorzitter**: U hebt drie minuten voor dit exposé.

Minister **Balkenende**: Er wordt een belangwekkende vraag gesteld. Het kan gebeuren dat een bewindspersoon zegt dat het los van formele procedures goed is om het gevoel van de ministerraad te horen. Dan kun je een beleidsverkenkende notitie schrijven en daar kun je over spreken in de ministerraad. Dan kun je zeggen: laten wij het daar eens over hebben. Dat is een vorm. Wanneer er onderling overleg is, krijg je tal van documenten die worden besproken; tussen ambtenaren en bewindslieden. Dat kan in de vorm van een onderaad. Er zijn soms ook ministeriële stuurgroepen. Het kan gebeuren dat er tal van standpunten in die stukken besloten liggen, waarbij voor- en tegenargumenten worden gewisseld. Dat kan leiden tot een voorstel, maar er kan ook worden gezegd dat er geen voorstel wordt ingediend. Dat is allemaal mogelijk. De ordentelijke weg is dat het kabinet naar buiten treedt met een voorstel, dat verdedigt en met de Kamer bespreekt. De niet-ordentelijke weg is om dat allemaal via het lekken van stukken te doen. Dan zeg ik: laten wij elkaar gewoon in de ogen kijken. Wij hebben het over officiële standpunten van het kabinet. Dan houden wij de zaak overzichtelijk. Ik hoop dat dit vragennummerje enige helderheid heeft gegeven.

De **voorzitter**: Ik stel vast dat mijn experiment om vandaag vijf vragen te doen niet gaat slagen. Helaas voor de laatste vragensteller, maar hij krijgt een kans bij de regeling.

Vragen van het lid Van der Vlies aan de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over het bericht dat Women on Waves abortussen zou mogen gaan uitvoeren op internationale wateren.

□

De heer **Van der Vlies** (SGP): Mevrouw de voorzitter. Precies zes jaar na de eerste vergunningaanvraag van de stichting Women on Waves een nieuw hoofdstuk in deze ons droevig stemmende geschiedenis. Het bericht dat de staatssecretaris de betwiste vergunning gisteren heeft afgegeven, heeft mijn fractie pijnlijk getroffen. Het is al erg genoeg dat er binnen ons land abortussen mogelijk zijn, maar abortus als exportartikel is een vorm van ongewenste buitenlandse bemoeizucht. De Raad van State vond het afstandscriterium van maximaal 25 kilometer tot het Slotervaartziekenhuis onvoldoende gemotiveerd. Juist van de staatssecretaris van dit kabinet hadden wij verwacht dat de juridische mogelijkheden zouden worden gebruikt om uitvaren te voorkomen. Waar een politieke wil is, is een juridische weg. Mijn vragen aan de staatssecretaris zijn dan ook de volgende.

Dit besluit is politiek gevoelig. Is het een politieke keuze van dit kabinet om de abortusboot ruimte te geven? Waarom heeft de staatssecretaris bij dit, gezien de voorgeschiedenis gevoelige thema de Kamer niet zorgvuldig tevoren op de hoogte gesteld? Waarom is niet

gekozen voor een betere motivering van het afstandscriterium om op die manier uitvaren te blijven tegenhouden? Is de zevenwekengrens die is gesteld wel te handhaven op zo grote afstand? Hoe kan worden voldaan aan de gezondheids- en veiligheidsoverwegingen bij onverhoopte complicaties, zoals bloedingen? Dat is toch het doel van het omgevingscriterium. Denkt de staatssecretaris dat de vijf aanvullende eisen ook echt zullen werken? Die zijn toch niet realiseerbaar? Waarom kiest de staatssecretaris niet gewoon daadkrachtig voor wijziging van het Besluit afbreking zwangerschap omdat de regels niet duidelijk blijken te zijn? Immers, de bedoeling van de wet moet worden gehandhaafd.

□

Staatssecretaris **Bussemaker**: Voorzitter. Misschien is het goed om ter beantwoording van de heer Van der Vlies kort de voorgeschiedenis te schilderen, omdat die voor een groot deel het besluit verklaart dat ik heb genomen.

In 2001 heeft Women on Waves vergunning aangevraagd om zwangerschapsafbrekingen uit te voeren in een mobiele kliniek binnen de Nederlandse territoriale wateren. Op 7 februari 2002 is deze door de toenmalige minister van VWS, mevrouw Borst-Eilers, geweigerd. Women on Waves is tegen die weigering in beroep gegaan en op 1 juni 2004 heeft de rechtbank besloten dat VWS opnieuw een besluit moest nemen, omdat de rechtbank alle voor de weigering aangevoerde gronden nietig had verklaard, met uitzondering van de grond dat de kliniek een samenwerkingsovereenkomst moet hebben met een ziekenhuis in de omgeving van de kliniek. Op 9 juli 2004 verleende voormalig staatssecretaris mevrouw Ross een vergunning voor zwangerschapsafbreking onder de voorwaarde dat de kliniek zich niet verder dan 25 kilometer mag bevinden van het ziekenhuis waarmee een samenwerkingsovereenkomst is gesloten. Women on Waves ging vervolgens in beroep tegen de afstandsgrens, en met succes, want op 3 mei 2006 oordeelde de Raad van State dat de bestaande beperking tot binnen een straal van 25 kilometer van het Slotervaartziekenhuis in Amsterdam niet noodzakelijk en ongemotiveerd was. De Raad van State gaf aan dat wel aanvullende voorschriften kunnen worden gesteld uit medisch en verpleegkundig oogpunt. Daarmee vernietigde de Raad van State eerdere besluiten en droeg het ministerie van VWS op, de oorspronkelijke aanvraag opnieuw in behandeling te nemen.

Dat heb ik gedaan. Zoals doorgaans of eigenlijk altijd bij aanvragen voor een vergunning gebeurt, hebben wij de inspectie gevraagd om te kijken of alles in orde is. De inspectie heeft gezegd dat wij een vergunning kunnen verlenen onder aanvullende voorschriften. Dat zijn er inderdaad vijf. Kortom, de Raad van State heeft het eerdere besluit dat VWS heeft genomen vernietigd, het ministerie de opdracht gegeven de aanvraag voor de vergunning opnieuw in behandeling te nemen en ik heb gekeken of deze aanvraag in strijd is met de wet. Ik heb moeten constateren dat dit niet het geval is. Ik heb ook geconstateerd dat de Raad van State heeft gezegd dat in dit bijzondere geval aanvullende voorschriften kunnen worden gesteld. Ik heb vervolgens de inspectie gevraagd of deze kliniek aan alle voorwaarden voldoet die wij aan alle klinieken in Nederland stellen uit een oogpunt van veiligheid en van aanvullende medische behandeling,

Bussemaker

indien nodig, van de vrouw in kwestie. De IGZ heeft een aantal aanvullende voorwaarden gesteld. Onder die voorwaarden zie ik geen belemmeringen om Women on Waves een vergunning te verlenen. Ik zie Women on Waves in dat opzicht niet anders dan een andere abortuskliniek. Door te voldoen aan de wet hebben zij duidelijk laten weten onder de Nederlandse abortuswet te willen vallen.

De heer Van der Vlies heeft gevraagd of de vijf aanvullende eisen en de zevenwekengrens te handhaven zijn. Dat is primair een kwestie van de inspectie. Die is bij Women on Waves op bezoek geweest, heeft de mobiele kliniek bekeken en heeft Women on Waves een aantal vragen gesteld. Die heeft gezegd dat Women on Waves, voordat met de behandeling in de mobiele kliniek wordt gestart, op de nieuwe locatie aan de Inspectie moet melden dat: 1. een samenwerkingsovereenkomst is gesloten met een lokaal ziekenhuis; 2. de beschikbaarheid van deskundigen op psychologisch en maatschappelijk gebied is geregeld; 3. sluitende afspraken zijn gemaakt inzake het transport in geval van complicaties; 4. sluitende afspraken zijn gemaakt met betrekking tot de nazorg voor de vrouw en de haren. Dit is dus primair een kwestie van de Inspectie. Zij heeft dit gecontroleerd en heeft een aantal aanvullende voorwaarden gesteld. Hierover zal, voordat zij uitvaren, nog een keer met Women on Waves worden gepraat. Ik heb alle vertrouwen in het toezicht van de Inspectie in het algemeen en dus ook in dit geval.

Samenvattend zie ik dus geen redenen om de wet te wijzigen omdat ik de vergunning heb getoetst aan de wet en aan het Besluit afbreking zwangerschap. Zo lang daarin geen belemmeringen zichtbaar zijn, zie ik geen noodzaak om de wet op dit punt te veranderen.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Het zal weinig betoog behoeven dat dit antwoord mijn fractie zeer teleurstelt: alsof wij niets beters te bieden hebben aan de landen waar abortus verboden is en waarop de abortusboot zich richt. Naar de zienswijze van de fractie van de SGP is het meer een zaak van politieke wil – wil je er ruimte voor geven ja of nee – dan van juridische problemen. De staatssecretaris zou er, naar onze gedachte, voor hebben kunnen kiezen om het besluit tegen het licht te houden, het aan te scherpen en de wet te wijzigen. Daarover komen wij overigens nog te spreken. Juridisch kan het naar de overtuiging van mijn fractie anders. Het is echt niet zo dat de staatssecretaris, gelet op de voorgeschiedenis, hiertoe zou zijn genooddaakt. Politiek gezien moet het wat ons betreft anders. Daarom zou ik wensen dat de staatssecretaris toch nog overweegt om het juridische kader tegen het licht te houden en de wet daarop te bezien. Toen de wet werd behandeld, kan het toch niet de bedoeling zijn geweest van de wetgeschiedenis en de wetgever om tot ver buiten het zorggebied van deze autonome staat de wet van kracht te laten zijn? Dat is nooit de bedoeling geweest. Het is een constructie; zie ook de aanvullende eisen, waarvan ik mij afvraag of zij überhaupt zullen kunnen worden gehanteerd en gehandhaafd om er paal en perk aan te stellen.

Staatssecretaris **Bussemaker**: Allereerst nog maar een keer dit: Women on Waves heeft zelf altijd gezegd onder de Nederlandse abortuswet te willen vallen, al vanaf het begin in 2001. Ik zie de aanvraag van Women on Waves niet anders dan de aanvragen van andere abortusklinie-

ken. Ik heb de vergunningaanvraag getoetst aan de Wet afbreking zwangerschap en aan het Besluit afbreking zwangerschap. Ik heb rekening gehouden met het advies van de Inspectie voor de Gezondheidszorg en ik heb uitdrukking gegeven aan de uitspraak van de Raad van State. Ik kan mij ook niet goed voorstellen dat de heer Van der Vlies, die ik ken als een juridisch zeer onderlegd man, zou willen dat ik een uitspraak van de Raad van State zo maar naast mij neerleg. Dat heb ik dus ook niet gedaan. De consequentie daarvan is dat ik het verzoek tot vergunning van Women on Waves in behandeling heb genomen. Gelet op het feit dat Women on Waves voldoet aan de voorschriften van de wet en van het Besluit afbreking zwangerschap, kan ik niet anders doen dan Women on Waves een vergunning verlenen, met daaraan verbonden de door de Inspectie geformuleerde voorschriften.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink**

(ChristenUnie): Laat ik beginnen met te stellen dat de fractie van de ChristenUnie grote moeite heeft met dit besluit, dat de weg opent voor het uitvoeren van abortussen op internationale wateren. Ik begrijp ook dat er juridisch op dit moment geen ruimte is om een vergunning te weigeren, maar ik vind dat wij dit nog eens goed moeten bezien wanneer de evaluatie van de Wet afbreking zwangerschap in de Kamer wordt besproken. De manier waarop de wet hier wordt toegepast, dus dat je zelfs buiten de landsgrenzen abortus kunt plegen, vinden wij werkelijk onbegrijpelijk.

Ik heb enkele aanvullende vragen. Gaat de vergunningverlening gepaard met subsidieverlening? Heb ik goed begrepen dat Women on Waves afspraken moet maken met ziekenhuizen op het vasteland? Gaat de staatssecretaris toezien op de naleving daarvan en zo ja, hoe?

Staatssecretaris **Bussemaker**: Women on Waves heeft inderdaad een subsidieaanvraag ingediend, die door mijn voorgangster is geweigerd. Women on Waves heeft tegen dit besluit bezwaar gemaakt. Op korte termijn zal daarover worden besloten.

De inspectie stelt in haar rapport dat een lokale samenwerkingsovereenkomst nodig is om de patiëntenzorg en de patiëntveiligheid te verzekeren. De inspectie stelt verder dat in Nederland geen samenwerkingsovereenkomst nodig is, omdat het verlenen van hulp bij complicaties rond een abortus in Nederland voortvloeit uit de erkenningseis van ziekenhuizen. Zij vraagt nu aan Women on Waves om een samenwerkingsovereenkomst voor de nazorg, zodat bij complicaties de verzorging en de veiligheid van de vrouw gewaarborgd is. Hoe die voorwaarde verder vorm krijgt, is aan de inspectie. Zij moet dit soort zaken in overleg met de instelling – in dit geval Women on Waves – afhandelen. Ik heb er het volste vertrouwen in dat dit zal gaan zoals ik gewend ben van de inspectie, dus zorgvuldig.

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Per jaar vinden 20 miljoen illegale abortussen plaats, waarbij 70.000 vrouwen overlijden. Dat is onacceptabel. Women on Waves voert actie, voor zover ik weet, voor een zorgvuldige abortus. Ik was gisterochtend blij te vernemen dat Women on Waves een vergunning kreeg, maar toen kwam 's middags de aap uit de mouw. Het bleek dat extra voorwaarden worden opgelegd, wat zelfs voormalig

Bussemaker

CDA-staatssecretaris Ross-van Dorp niet heeft gedaan. Het gevolg is dat het bijna niet mogelijk zal zijn voor Women on Waves om met hun boot naar een ander land te varen en daar vrouwen te helpen. Hoe zorgt de staatssecretaris ervoor dat Women on Waves dit wel degelijk kan doen?

Het kabinet wil de overtijdbehandeling onder de abortuswet laten vallen, waardoor Women on Waves helemaal niet meer kan uitvaren. Hoe gaat de staatssecretaris daarmee om?

Staatssecretaris **Bussemaker**: De aanvullende voorwaarden zijn niet door mij bedacht maar door de inspectie. Zij vraagt van elke instelling om abortussen zodanig uit te voeren dat de veiligheid van de vrouw niet in het geding kan komen. Een van de eisen heeft inderdaad betrekking op een lokaal samenwerkingsverband. Hoe dat wordt vormgegeven, hangt af van het land en de afspraken die de inspectie maakt met Women on Waves. Ik kan mij niet voorstellen dat de D66-fractie niet wil dat abortussen goed, zorgvuldig en veilig worden uitgevoerd. De eisen van de inspectie zijn dus niet bedoeld om Women on Waves of wie dan ook te pesten. Ze zijn geformuleerd omdat abortussen die onder de Nederlandse abortuswet vallen, zorgvuldig moeten worden uitgevoerd. Als er complicaties zijn, moeten die in medisch verband kunnen worden opgelost.

In het coalitieakkoord is inderdaad afgesproken dat de overtijdbehandeling onder de abortuswet zal gaan vallen. Women on Waves heeft nu een vergunning voor abortussen op medicamenteuze wijze, met de abortuspil, voor de eerste zeven weken. Dat zal ook gaan gelden voor de overtijdbehandeling; daarin zie ik geen verschil.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): De vreugde van het afgelopen weekend sloeg om in verbijstering en teleurstelling nadat ik had begrepen dat de vergunning van de staatssecretaris op voorwaarden is gebaseerd. Mijn fractie is geen tegenstander van voorwaarden, behalve als die uit praktisch oogpunt niet kunnen worden gesteld. Wat is er de afgelopen jaren veranderd in de handelswijze van Women on Waves waardoor die extra voorwaarden moeten worden gesteld? Is er politiek overleg gevoerd over het besluit van de staatssecretaris? Heeft zij meegevoelen dat er andere omstandigheden zijn om tot dit compromisvoorstel te komen die een wassen neus blijken te zijn?

Staatssecretaris **Bussemaker**: In de situatie van Women on Waves is niets veranderd. Wel is er iets veranderd doordat Women on Waves in beroep is gegaan tegen het besluit van de oud-staatssecretaris om alleen abortussen toe te staan binnen een grens van 25 kilometer. De Raad van State heeft op het beroep van Women on Waves geoordeeld dat er geen redenen zijn om een territoriale grens van 25 kilometer te stellen. Er zijn bovendien geen belemmeringen om binnen zeven weken medicamenteuze abortussen uit te voeren, mits aan een aantal voorwaarden is voldaan. In dit bijzondere geval betreft het een mobiele kliniek. De Raad van State heeft daarom geoordeeld dat de eis van 25 kilometer wordt geschrapt. Hij meent echter dat het goed is dat de inspectie nagaat of er in dit bijzondere geval aanvullende voorwaarden nodig zijn. Het zou dan toch vreemd zijn om het advies van de inspectie om deze voorwaarden te hanteren naast mij neer te leggen? Wij hebben de inspectie immers in

het leven geroepen om zeker te weten dat medische ingrepen in Nederland op een goede en zorgvuldige manier plaatsvinden.

Ik wijs de Kamer erop dat de samenwerkings-overeenkomst alleen betrekking heeft op de nazorg en de complicaties. Het betreft dus niet een samenwerkings-overeenkomst die inhoudt dat de betrokken instelling ook bereid is om zelf abortussen uit te voeren. Het gaat er louter om dat een vrouw die toch nog tegen problemen aanloopt, zeker weet dat zij bij een ziekenhuis terecht kan. Het is naar mijn oordeel vanzelfsprekend om die eis onder de Nederlandse wetgeving te stellen.

De heer **Ormel** (CDA): Het is voor de CDA-fractie een gruwel om op volle zee abortus uit te voeren in een container op een klein vissersbootje dat is bemenst door een aantal zeemina's. Helaas heeft de Raad van State het besluit om geen vergunning te verlenen van de oud-staatssecretaris vernietigd. Wij prijzen deze staatssecretaris omdat zij een vergunning verleent die het voor Women on Waves onmogelijk maakt om deze praktijken elders uit te voeren. Wij verzoeken haar echter wel om de Wet afbreking zwangerschap strikt te handhaven. Wij vinden het belangrijk dat zij bijvoorbeeld strikt handhaaft dat er zes dagen verstrijken vanaf het eerste bezoek aan de arts tot aan de feitelijke abortus. De vraag is echter hoe dat midden op zee mogelijk is. Als een container op zee al een abortuskliniek kan worden genoemd, hoe staat het dan met de abortusklinieken in Nederland? Vinden abortussen in Nederland ook in containers plaats?

Staatssecretaris **Bussemaker**: Ik wijs erop dat Women on Waves alleen een vergunning heeft gevraagd voor medicamenteuze abortussen. Daarmee wordt bedoeld op de abortuspil die wordt ingenomen. Over het algemeen geldt dat de vrouw al lang weer aan land is voordat die pil zijn werk heeft gedaan. Het beeld van zielige vrouwen in bootjes op zee die worden behandeld, werp ik dan ook verre van mij. Ik vraag de Kamer om erop te vertrouwen dat de inspectie bij Women on Waves op bezoek is geweest en dat zij die kliniek goed onder de loep heeft genomen. Zij heeft met Women on Waves afspraken gemaakt en is nagegaan op welke punten er verschillen zijn in vergelijking met de reguliere abortusklinieken in Nederland. De Kamer weet net zo goed als ik dat de inspectie bij elke nieuwe abortuskliniek langs gaat, ook in geval van fusie, om te beoordelen of aan de voorwaarden wordt voldaan. Ik ga ervan uit dat de inspectie er in overleg met Women on Waves op zal toezien dat de gemaakte afspraken die deels specifiek zijn, worden nagekomen. Ik noem bijvoorbeeld sluitende afspraken over de nazorg voor de vrouw, over transport en technische onderdelen. Ik zie geen reden om op grond daarvan een vergunning te weigeren.

De heer **Ormel** (CDA): Mijn vraag is niet beantwoord. Ik vroeg namelijk naar die termijn van zes dagen. U verschuilt zich nu wel gemakkelijk achter de Inspectie voor de Gezondheidszorg.

De **voorzitter**: De staatssecretaris gaat uw tweede vraag nu beantwoorden. U moet niet op deze manier discussiëren.

Staatssecretaris **Bussemaker**: Er geldt hier geen ander

Bussemaker

criterium dan voor andere abortusklinieken in Nederland. Wij hebben ook niet bij elke abortuskliniek in Nederland een inspecteur staan die de dagen telt. Wij hebben echter wel afspraken met elkaar. U weet net zo goed als ik dat uit de evaluatie van de Wet afbreking zwangerschap blijkt dat de wet in Nederland zeer zorgvuldig wordt uitgevoerd. Ik zie geen reden om daarover nu andere conclusies te trekken.

Mevrouw **Agema** (PVV): Abortus is een verworvenheid in Nederland, maar het superioriteitsdenken dat tot uitdrukking komt in deze abortusboot vindt de Partij voor de Vrijheid beschamend. Waarom dringen wij onze verworvenheden op aan andere landen? En wat is het volgende? Een hasjboot of een casinoboot? Is de staatssecretaris het met mij eens dat wij de wet op dit punt moeten wijzigen en respect moeten tonen voor democratie in andere landen?

Staatssecretaris **Bussemaker**: Ik vind dat dit een keuze is die iedereen individueel moet maken. Ik zie op dit moment geen reden om de wet te wijzigen zo lang Women on Waves aan de eisen voldoet die wij in de wet hebben gesteld en op deze manier buiten de Nederlandse grenzen aandacht wil vragen voor abortussen in landen waar dat thans nog verboden is.

Mevrouw **Gill'ard** (PvdA): De PvdA heeft altijd grote sympathie gehad voor het werk dat Women on Waves verricht. Wij vinden dat de staatssecretaris afdoende heeft geantwoord op de vraag hoe zij de periode van zeven weken gaat handhaven. Wij hebben alleen nog een aanvullende vraag. Als Women on Waves alleen medicamenteuze abortus wil uitvoeren, waarom is dan niet een vergunning verleend voor de termijn waarin medicamenteuze abortus medisch verantwoord is? Voorts hebben wij nog een aanvullende vraag over de aanvullende voorwaarde. Is de situatie van vrouwen waarvoor dit is bedoeld, voldoende in de afweging bij de inspectie meegenomen? Er sterven nog te veel vrouwen aan onveilige abortussen.

Staatssecretaris **Bussemaker**: Er bestaat inderdaad onduidelijkheid over de vraag of de vergunning die Women on Waves heeft aangevraagd, alleen geldt voor medicamenteuze abortussen tot zeven of tot dertien weken. De oorspronkelijke aanvraag van Women on Waves ging om een medicamenteuze afbreking van zwangerschap tot zeven weken zwangerschap. Omdat de toenmalige bewindspersonen dachten dat er alleen beleid gevoerd kon worden tot abortussen tot dertien weken, is er sprake geweest van afbreking van zwangerschap tot dertien weken. Tijdens de discussie die heeft plaatsgevonden bij de Raad van State is, ook door Women on Waves, nog een keer bevestigd dat het om medicamenteuze abortussen tot zeven weken gaat.

Ik citeer uit het rapport van de Raad van State. Uit de brief van 2001 blijkt dat op een schip alleen medicamenteuze en niet instrumentele zwangerschapsafbrekingen zullen worden verricht tot een zwangerschapsduur van zeven weken. Of later de suggestie zou kunnen zijn ontstaan dat het ook gaat om instrumentele abortus, kan in het midden worden gelaten. Ter zitting is van de zijde van de appellante – dus Women on Waves – benadrukt dat de vergunning voor uitsluitend medicamenteuze abortus voor haar voldoende is.

Dat is dus de abortus tot zeven weken. Mocht Women on Waves een vergunning voor twaalf of dertien weken willen krijgen, dan zouden zij daartoe een nieuwe aanvraag kunnen indienen. Die aanvraag gaan wij dan opnieuw beoordelen, want de Kamer weet net als ik dat naarmate de zwangerschap verder gevorderd, is er scherpere eisen aan de medische begeleiding worden gesteld. Dat nu een vergunning voor zeven weken is verleend, is puur en simpel het gevolg van het feit dat de oorspronkelijke aanvraag van Women on Waves betrekking had op zeven weken.

De aanvullende voorwaarden die de inspectie heeft gesteld, hebben vooral betrekking op de Nederlandse wetgeving, omdat Women on Waves onder de Nederlandse Wet afbreking zwangerschap wil vallen. Ik ben het met u eens dat het onwenselijk is als vrouwen doodgaan als gevolg van een illegale abortus of hierdoor op een andere manier problemen ondervinden. Dat lijkt mij echter een discussie die niet hier moet spelen, maar in een ander verband moet plaatsvinden.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Mevrouw de voorzitter. De staatssecretaris verschuilt zich heel sterk achter de uitspraak van de Raad van State. Zij zei ook in de richting van de heer Van der Vlies: u wilt toch niet uitspraken van de Raad van State naast u neerleggen?

Wij hebben het toch goed gelezen dat het eerdere besluit niet wegens strijd met het recht vernietigd is, maar alleen wegens een motiveringsgebrek? Dat was toch de vernietigingsgrond? Vandaar mijn vraag of het juist geen kwestie van beleid is hoe het kabinet hier verder mee wil. Wij kunnen dit wel proberen te depolitiseren en te juridiseren, maar wat is nu het beleid van dit kabinet, als het erom gaat abortus mogelijk te maken op internationale wateren? Dat is het onderwerp. Wat is dus het standpunt van het kabinet in dezen?

Ik vraag dit ook aan de heer Ormel als woordvoerder van de grootste regeringspartij. Hij gebruikt gelukkig grote woorden om af te keuren wat er op dit punt gebeurt. Betekent dit ook dat het CDA zich als grootste regeringspartij ervoor gaat inzetten om de wet ter zake gewijzigd te krijgen?

Staatssecretaris **Bussemaker**: Voorzitter. Ik heb de uitspraak van de Raad van State erg goed gelezen. Ik stel vast dat de Raad van State een eerder besluit van VWS vernietigd heeft en voorts VWS heeft opgedragen, de oorspronkelijke aanvraag opnieuw in behandeling te nemen. Dit is dus geen kwestie van het niet willen doen of niet doen. Ik zou het heel raar vinden, als ik een aanvraag voor een vergunning niet in behandeling zou nemen, terwijl de Raad van State mij dat wel had opgedragen. Dat is ook wat wij gedaan hebben.

Ik zie deze aanvraag als een reguliere aanvraag voor een abortuskliniek. Zo heb ik die ook behandeld.

De **voorzitter**: Ik geef de heer Ormel de gelegenheid voor een korte reactie.

De heer **Ormel** (CDA): Voorzitter. Collega Van der Staaij heeft gevraagd of wij de wet willen veranderen. Welnu, de wet biedt voldoende waarborgen om zorgvuldig om te gaan met onder andere het begrip "noodsituatie". Wij zien dan ook geen aanleiding om de wet op dit punt te wijzigen. De wet dient wel gehandhaafd te worden. Dat was ook de kern van mijn inbreng.

Bussemaker

De **voorzitter**: Er zijn nog twee sets mondelinge vragen, waarvoor eigenlijk slechts een minuut beschikbaar is. Daar de bewindspersonen hier al zijn, stel ik voor, uit hoffelijkheid, beide sets vragen aan de orde te stellen. Er zal echter geen gelegenheid zijn tot het stellen van aanvullende vragen.

Daartoe wordt besloten.

Vragen van het lid Agema aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de berichtgeving dat artsen in opleiding tot medisch specialist elk jaar in Nederlandse ziekenhuizen zeker duizend medische fouten maken met soms zeer ernstige gevolgen voor de patiënt en over het bericht dat de dagelijkse praktijk in bijna alle Nederlandse ziekenhuizen al jaren is dat arts-assistenten in de avonden, nachten en weekeinden er goddeels alleen voor staan.

Mevrouw **Agema** (PVV): Voorzitter. In ons land houden arts-assistenten 's avonds, 's nachts en in het weekeinde, zonder toezicht de ziekenhuizen draaiend, terwijl de desbetreffende specialisten in hun bed liggen. Arts-assistenten worden als loonslaven uitgebuit. De helft van hen heeft een burn out en 40% is oververmoeid. Dat is dus het geval, terwijl zij nog maar aan het begin van hun carrière staan. Zij maken hierdoor (ernstige) fouten. Meer dan de helft van hen geeft dat toe. Zij durven deze enormiteit niet aan te kaarten, want hun specialist is tegelijk hun beoordelaar. Bij kritiek raken zij namelijk hun schaarse opleidingsplaats kwijt. Dit leidt tot verschrikkelijk medische blunders, zelfs met de dood als gevolg.

Mijn vraag aan de minister is dan ook: sinds wanneer is het kennelijk de normaalste zaak van de wereld dat arts-assistenten buiten kantooruren het ziekenhuis draaiend houden? Hoeveel mensen kregen de afgelopen vijf jaar onnodig te maken met medische blunders door arts-assistenten of overleefden deze blunders niet?

Verdient de maatschap aan deze wantoestanden? Betaalt de burger de hoofdprijs voor specialistische hulp die uitgevoerd wordt door goedkope arts-assistenten? Graag krijg ik hierop vandaag nog antwoord van de minister.

Is de minister met mij van mening dat arts-assistenten nooit meer zonder de aanwezigheid van een specialist mogen werken en dat al hun handelingen door een specialist gecontroleerd moeten worden? Graag hoor ik hierop een bevestigend antwoord van de minister. Ik wil tijdens dit vragenuur van de minister horen dat deze verschrikkelijke gang van zaken vandaag tot het verleden behoort en dat ziekenhuizen die deze wantoestanden niet binnen een week uitgebannen hebben, gesloten worden.

Minister **Klink**: Voorzitter. Allereerst merk ik op dat ik de voorbeelden die werden genoemd in de Zembla-uitzending van afgelopen zondag heel indringend vind. Sterfgevallen als gevolg van een opleidingssituatie in combinatie met een te grote werkdruk en een opleider die niet bereid is om te komen wanneer daarom wordt

verzocht, geven een beeld van de zorg dat wij niet willen zien.

Ik ken de achterliggende feiten nog niet volledig. Voor zover ik heb begrepen is het onderzoek naar overbelasting van artsen in opleiding tot specialist nog niet openbaar. Het beeld dat in de uitzending wordt geschetst, is zeer ongewenst. Deze situatie geldt echter niet voor alle artsen, opleiders en artsen in opleiding. Dat blijkt ook uit de verschillende reacties vanuit het veld naar aanleiding van deze uitzending. Wij moeten voorzichtig zijn met het generaliseren van de conclusies. Dat neemt de ernst van hetgeen onder onze aandacht is gebracht zeker niet weg, integendeel.

Ik ben blij met het initiatief dat de voorzitter van de Orde van Medisch Specialisten gisteren heeft aangekondigd om een brief te zenden naar de specialisten en de opleidingen om hiervoor aandacht te vragen. Wij moeten medische fouten vanwege vermoeidheid, lange werkdagen of het klimaat waarin je niet kunt melden dat problemen bestaan en je niet kunt terugvallen op je opleiders, vermijden. Dat is een gezamenlijke inspanning van de overheid, het kabinet en de Orde van Medisch Specialisten.

Het is daarom ook een goede zaak dat de KNMG, mede naar aanleiding van deze uitzending, de artsen in opleiding heeft geïnformeerd over de mogelijkheid om indringend aandacht te vragen voor misstanden. Tijdens de opleidingsvergaderingen kunnen zij immers aandacht vragen voor de problemen binnen hun eigen instelling. Binnen het ziekenhuis bestaat een opleidingscommissie, waarin een lid van de Raad van Bestuur, de aio's en de opleiders zitting hebben. Ook daar kan men met de klachten terecht. Het is goed dat de KNMG daarop nog eens heeft gewezen.

Daarnaast bestaan de visitatiecommissies van de MSRC. Deze letten erop of werkzaamheden in de opleiding passen en in hoeverre de werkzaamheden van de artsen in opleiding niet slechts productiegericht zijn maar daadwerkelijk zijn gericht op het verweven van vaardigheden. De visitatiecommissies kijken tevens naar de roosters en de inplanning. Wanneer zij hiaten in de opleidingen constateren, kan de commissie de erkenning van de opleiding intrekken of het aantal visitaties opvoeren.

Ten slotte moet ook de IGZ op een en ander letten. In 2004 heeft de IGZ onderzoek gedaan naar de spoedeisende hulp. Mede naar aanleiding daarvan werkt men aan een spoedeisendehulpindeling op grond van de zwaarte van de zorgvraag opdat daaraan kwaliteitseisen van personeel en voorziening kunnen worden gekoppeld. Er loopt dus al het nodige in het veld. De IGZ bekijkt, mede naar aanleiding van de rapportage uit 2004, of op spoedeisendehulpafdelingen sprake is van de beschikbaarheid en aanwezigheid van een arts met ten minste twee jaar ziekenhuiservaring.

De uitzending van Zembla heeft desalniettemin indruk gemaakt. Er moet meer gebeuren dan wat ik zo-even heb gememoreerd. De Arbeidsinspectie zal, in vervolg op het onderzoek uit 2003, nog dit jaar een onderzoek instellen naar de werktijden van artsen. Ik wijs erop dat kwaliteitsindicatoren worden ontwikkeld om opleidingen aan te kunnen toetsen. Bij deze indicatoren speelt de werkdruk en de belasting van de artsen in opleiding een heel belangrijke rol, evenals hun waardering van de opleidingsplaatsen en het opleidingsklimaat. Signalen en onderzoeken van bijvoorbeeld De Jonge Orde kunnen